

DOI: 10.17986/blm.1645

Adli Tıp Bülteni 2023;28(2):127-134

Çevrimiçi Cinsel Şiddet

Online Sexual Violence

© Burak Bulut¹, © Hakan Kar², © Nursel Gamsız Bilgin², © Halis Dokgöz²¹Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Mersin, Türkiye²Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye

ÖZ

Amaç: Mahrem yazışma ve görüntülerin cinsel tehdit amaçlı kullanılması günümüzde sosyal medya platformlarının kullanılmasının artmasıyla yaygınlaşmıştır. Çalışmamızda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdurların retrospektif olarak incelenmesi, literatür eşliğinde tartışılması ve sosyal medya kullanımının potansiyel riskleri ile bu risklere karşı alınabilecek önlemlere dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: 01.01.2016-31.12.2020 tarihleri arasında Adli Tıp polikliniğine cinsel saldırı nedeniyle başvurup içeriklerinden çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdurların, ailelerinin ve şüpheli/saldırganların sosyodemografik özellikleri, kullanılan sosyal medya platformları ve çevrimiçi şiddet türleri incelendi.

Bulgular: Çalışmaya 35 olgu dahil edilmiş olup 32'si kadın, 3'ü erkek, yaş ortalamaları $15,94 \pm 2,98$, yaş aralığının 11-26 olduğu, çevrimiçi şiddet türüne bakıldığında 19'unun çıplak fotoğraf/video paylaşma, 16'sının cinsel içerikli konuşma olduğu, 14'ünün Whatsapp, 7'sinin Facebook, 6'sının Instagram, 1'inin Twitter, 1'inin Snapchat üzerinden gerçekleştiği, 10 mağdurun ise sosyal medya platformları üzerinden çıplak fotoğraf/video paylaşma tehdidine maruz kaldığı tespit edildi.

Sonuç: Çevrimiçi cinsel içerikli konuşma ve cinsel içerikli fotoğraf/video paylaşma sosyal medya kullanımının artmasıyla yeni bir şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle çocuk ve adölesan yaş grubundaki bireylere ve ebeveynlere güvenli internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili eğitim programları düzenlenmesi, çevrimiçi risk faktörleri ve alınacak önlemlerle ilgili toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, cinsel şiddet, çevrimiçi cinsel şiddet

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Burak Bulut, Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Mersin, Türkiye
E-posta: burakbulut090416@gmail.com
ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5946-035X

Geliş tarihi/Received: 20.12.2022
Kabul tarihi/Accepted: 03.05.2023

ABSTRACT

Objective: The use of sexually explicit correspondence and images for sexual threats has become widespread today with the increasing use of social media platforms. In our study, it is aimed to retrospectively examine the victims of online sexual violence, to discuss them in the light of the literature and to draw attention to the potential risks of social media use.

Methods: The sociodemographic characteristics, social media platforms and types of online violence of the victims, their families and suspects/perpetrators who applied to the Forensic Medicine Clinic between 01.01.2016 and 31.12.2020 were examined.

Results: 35 cases were included in the study. Thirty-two victim were female and 3 victim were male. The average age of the victims was 15.94±2.98. The age range of the victims was 11-26 years. Nineteen victims were exposed to nude photos/videos, 15 victims were exposed to sexually explicit conversations. Victims were exposed to online violence via Whatsapp (14), Facebook (7), Instagram (6), Twitter (1) and Snapchat (1). 10 victims were threatened to share nude photos/videos via social media platforms.

Conclusion: Online sexually explicit conversation and sexually explicit photo/video sharing has emerged as a new type of violence with the increasing use of social media. It is necessary to organize training programs for children and adolescents and their parents about safe internet and social media use, and to raise awareness of the society about online risk factors and precautions to be taken.

Keywords: Social media, sexual violence, online sexual violence

GİRİŞ

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde kitle iletişim araçlarının (radyo, televizyon vb.) kullanılmaya başlanması ve e-posta teknolojisinin geliştirilmesiyle birlikte internet hayatımıza girdi (1). 1990'lardan sonra kullanımı hızla devam eden internet, web sitelerinin, çevrimiçi uygulamaların yaygınlaşmasıyla kullanıcı sayısını artırmış, Web 2.0 teknolojisinin geliştirilmesiyle kitle iletişimini sağlayan e-mail, mesajlaşma, sosyal medya uygulamaları da hayatımızın merkezine yerleşmiştir (2).

Sosyal medya, insanların birbirleriyle iletişim kurabildikleri, fikir ve düşüncelerini paylaşabildikleri sohbet, haberleşme, eğitim ve birçok alanda kullanılabilen internet siteleri ve uygulamalar bütünü olarak tanımlanmaktadır (3). Özellikle 2004 yılında Facebook'un kurulmasıyla birlikte kullanımı hızla artmış, 2005 yılında %8 iken, 2013 yılında kullanım oranı %73'e kadar yükselmiştir (4).

Tüm dünyada internet ve sosyal medya uygulamalarının kullanımıyla ilgili We Are Social (2021) çalışmasında; insanların %61,8'inin internet erişimi olduğu, %57,6'sının sosyal medya kullandığı, internet kullanımının günde ortalama 6 saat 58 dakika olduğu, bunun ise 2 saat 27 dakikasını sosyal medyanın oluşturduğu belirtilmiştir.

Yeni insanlarla iletişim kurma, arkadaş çevresiyle iletişim halinde olma ve genel olarak sosyalleşme isteği sosyal medya kullanımının en sık nedenidir (5). Özellikle çocuk ve adolesan yaş grubundaki bireylerin kendilerini yüz yüze olduklarından daha rahat ifade edebildikleri, ilişkilerini hızla ilerlettikleri, karşıdaki insanı bir yabancı olarak görmedikleri mükemmel bir ortam sunmaktadır (6).

İnternet kullanımının olumlu etkileriyle birlikte potansiyel birçok risk ve tehlikeleri de bulunmaktadır. İnternet ortamında isim, e-posta, fotoğraf vb. kişisel bilgilerin paylaşımı, yetişkinlerin bulunduğu sohbet odalarına ve/veya cinsel içerikli sitelere girme, cinsel içerikli mesajlar alma, kendini farklı birisi olarak tanıtmaya, çevrimiçi tanışılan kişi ile yüz yüze görüşme,

çevrimiçi ortamda geçirilen fazla zaman riskli internet davranışları olarak değerlendirilmektedir (7). Riskli internet davranışı ile ilişkili riskler ise; yetişkinlere uygun içeriklere ve zararlı yazılımlara maruz kalma, sahtecilik, kişisel bilgilerin çalınması ve paylaşımı, siber zorbalık, internette geçirilen fazla zamandan dolayı fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimin zarar görmesi, akademik başarının düşmesi, uyku ve beslenme bozuklukları, madde kullanımı, yabancılarla yüz yüze görüşme, cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir (8). Facebook, Twitter ve Instagram gibi mobil uyumlu ve kullanımı kolay sosyal medya uygulamaları, suç işlemeyi mümkün kılmakta ve kullanıcıların riskli davranışlarını kolaylaştırmaktadır. Bu platformlarda hesap oluştururken çok az kişisel bilgi istenmekte, çok kolay bir şekilde anonim hesap oluşturulabilmekte, kullanıcıların seçtikleri kişiler onay almadan takip edilebilmektedir. Ayrıca bu uygulamalar üzerinden fotoğraf veya video paylaşılırken, kullanıcılar fiziksel konumlarını, yabancılar da dahil olmak üzere tüm takipçileriyle paylaşabilmektedir. Kişisel bilgi, fotoğraf, video ve ses gibi özel içeriklerin paylaşılması çevrimiçi cinsel şiddete zemin hazırlamaktadır. Çocuk ve adolesanların cinsel içerikli mesajlaşma, çevrimiçi cinsel taciz, cinsel uşaklaştırma, cinsel ilişki ve buluşma teklifi, pornografi gibi çevrimiçi cinsel şiddete ve temas içeren fiziksel cinsel eylemlere maruz kalma riskleri artmış ve saldırganlar tarafından cinsel suçların işlenmesi kolaylaşmıştır (9-14).

Teknolojik gelişmeler ve sosyal medya kullanımının artması ile mobil ve çevrimiçi teknolojilerin bir başkasını şantaj, kontrol etme, zorlama, taciz etme, aşağılama, nesneleştirme veya haklarını ihlal etme amacıyla kullanılması teknolojinin kolaylaştırdığı cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Teknolojinin kolaylaştırdığı cinsel şiddet beş kategoriden oluşmaktadır. Bunlar çevrimiçi cinsel taciz, çevrimiçi cinsiyet temelli taciz, ısrarlı siber takip, görüntü temelli cinsel sömürü ve teknolojinin kolaylaştırdığı direkt cinsel saldırı olarak gruplandırılmaktadır (15).

Çevrimiçi cinsel taciz, elektronik cihazların aracılığıyla network teknolojisi kullanılarak cinsel içerikli mesaj ve görüntü belgelerinin gönderilmesi, cinsel içerikli tehdit, hakaret ve küfür içerikli sözlü ve/veya yazılı konuşmalardan oluşan, zarar verme, incitme niyetiyle yapılan eylemlerdir. Cinsel organ fotoğrafları göndermek, cinsel içerikli mesaj atmak, cinsel ilişki teklif etmek gibi fiiller yoluyla sosyal ağlar üzerinden saldırgan tarafından yaratılan mağduriyet durumu olarak da tanımlanmaktadır (16). Çevrimiçi cinsel tacizin en önemli özelliklerinden birisi, sosyal medya platformlarının saldırganın kimliğini rahatlıkla gizleyebilmesine ve sahte hesaplar oluşturarak kendilerini olduklarından farklı göstermelerine fırsat vermesi olduğu düşünülmektedir. Özellikle erkek kullanıcılar sahte kadın profilleri açarak karşı tarafta güven sağlamaya çalışmakta veya flört ilişki beklentisindeki kızlara yönelik, akran erkek profili oluşturmaktadırlar. Saldırgan, kurbanı ile arkadaş olmakta ve böylece onun güvenini kazanmaktadır. Ardından mağduru korkutarak ve tehdit ederek etkisi altına almakta, bu durum saldırganın mağdura gerçek yaşam alanında bir tacizde bulunmasına olanak sağlamaktadır. Özellikle 18 yaş altı ve ergenlik döneminde olan, ailesi ile iletişim problemleri yaşayan ve kimlik bunalımı içerisindeki çocuklar hedef alınmakta, taciz olayından sonra mağdurlar suçluluk duygusu, teknolojik cihazların yasaklanması ve cezalandırılma korkuları nedeniyle durumu aileleriyle paylaşmamaktadırlar (16).

Son zamanlarda çevrimiçi taciz biçimlerinden birisi de “Deepfake” olarak adlandırılan, mağdurların yüz ifadelerinde ve seslerinde yapılan video manipülasyon işlemidir. Deepfake, videolarda bir kişinin yüzünün, mimiklerinin ve sesinin başka bir kişiye monte edilerek oluşturulan manipülatif görsel ve işitsel içerikler olarak tanımlanmaktadır (17). Günümüzde sosyal medya platformlarında paylaşılan fotoğraf ve video içeriklerinden elde edilen yüz, mimik ve ses içerikleri deepfake yöntemiyle cinsel içerikli video-görüntü belgelerine monte edilerek kişilerin çevrimiçi cinsel mağduriyetine neden olmaktadır (18).

Görüntü temelli cinsel sömürü, beraber olmak veya cinsel temas kurmak amacıyla cep telefonları veya internet erişimi olan herhangi bir cihaz aracılığıyla mağdurun cinsel görüntülerinin veya bilgilerinin saldırgan tarafından mağdurun rızası olmadan paylaşılması veya paylaşılma tehdidi olarak tanımlanmaktadır (19). Bu saldırıya iki tür davranış neden olmaktadır. Bunlardan ilki, “müstehcen metin, fotoğraf veya video yoluyla cinsel ilişkiye zorlama” olarak belirtilirken ikincisi mağdurun rızası olmadan mahrem veya müstehcen görüntülerinin oluşturulması, paylaşılması veya paylaşılma tehdidi olarak belirtilmektedir. Yani cinsel şiddet, birisinde çevrimiçi ortamda sınırlı kalmaktayken diğerinde temasa dayalı cinsel şiddete neden olabilmektedir (20). Cinsel içerikli fotoğraf ve video gibi görüntü belgelerinin mağdurun izni olmaksızın oluşturulması, elde edilmesi ve/veya dağıtılması

olarak tanımlanan “intikam pornosu” da görüntü temelli cinsel sömürüdür. Bu görüntü belgeleri mağdurun kendisi tarafından çekilmiş veya başka birisi tarafından mağdurun izni olmadan (uyurken, bilinç dışıyken, alkol/madde etkisindeyken, cinsel saldırı sırasında vs.) çekilmiş olabilmekte ve pornografik site ve uygulamalarda paylaşılabilir. Şiddetin altında yatan sebep intikam, cinsel tatmin, şantaj, aşağılama, eğlence ve mali kazanç olabilmektedir (15). Karşılıklı rıza dahilinde erotik veya pornografik içerikli mesaj, fotoğraf ve video belgelerinin gönderilmesi veya alınması olan eylemler sexting (cinsel içerikli konuşma) olarak tanımlanmaktadır. Alan ve gönderen kişilerin rızası olmasına rağmen bu cinsel içerikli metin, fotoğraf ve videoların alıcı ve göndericinin izni dışında dağıtılma ve yayınlanma riski de bulunmaktadır (21,22).

Yukarıda bahsedilen durumların dışında farklı bir süreçle ilerleyen cinsel uşaklaştırma (sexual grooming); saldırganın cinsel bir amaçla, kişisel bilgilerini gizleyerek veya sahte kimlik kullanarak, iletişimde bulunduğu kişiye cinsel şiddette bulunması olarak tanımlanmaktadır (23). Saldırgan kendisini çocuğa arkadaşı, çıkarlarını paylaşan, ona hediyeler alan ve sorunlarına yargılamadan çözümler üreten birisi olarak sunar. Zamanla çocuk ile çocuğu koruyabilecek kişiler arasında bir mesafe yaratarak, çocuğun bu durumdan ailesini ve çevresindeki kişileri haberdar etmesini engeller. Saldırgan çocukla iletişimini cinsel konulara yönlendirmek için değişik stratejiler uygular. Bunlar çocukla cinsel içerikli konular hakkında konuşma, fotoğraf, video gönderme gibi eylemler olabilmektedir. Bu eylemlerin amacı ilişkideki cinselliği normalleştirme isteği, çevrimiçi veya çevrimdışı cinsel ilişki isteğidir. İlişkinin sonlarına doğru çocuk saldırganla fiziksel temas kurmaya başlar ve bu süreç çocuğun cinsel eylemlerde bulunmaya hazır olmasına kadar devam eder. Sonuç olarak cinsel uşaklaştırma, mağdurun cinsel eylemlere karşı direncini kıran, saldırganın cinsel eylemlerde bulunma amacına hizmet eden stratejilerin uygulandığı bir manipülasyon sürecidir (24).

Günümüzde internet ve dolayısıyla sosyal medya kullanımının artmasıyla yukarıda bahsedilen çevrimiçi cinsel şiddet türlerinin sıklığı da artmıştır. Bu nedenle çalışmamızda günümüzde sayıları hızla artan çevrimiçi cinsel şiddet mağdurlarının ve saldırganlarının sosyodemografik özellikleri ile birlikte retrospektif olarak incelenmesi, kullanılan sosyal medya platformlarının ve bu platformları kullanmanın neden olduğu potansiyel riskler ile bu risklere karşı alınabilecek önlemlere dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmamızda; 01.01.2016-31.12.2020 yılları arasında Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Polikliniği'ne cinsel saldırı iddiasıyla gönderilmiş, fiziksel ve genital (vajinal-anal) muayene yapılmasına, kolposkopi cihazı ile fotoğraf ve görüntü kaydı yapılmasına, delil elde etmek amacıyla

biyolojik materyallerin toplanmasına, ilgili bölümlere konsülte edilmesine kendisi veya 18 yaş altındaysa vasileri tarafından yazılı onam verilen, tüm yaş grubundaki olguların içerisinde çevrimiçi cinsel şiddete uğramış olgular (n=35) yaş, cinsiyet, uyruk, eğitim ve çalışma durumu, yaşadığı kişiler, yaşadığı yerleşim birimi gibi sosyodemografik özellikler, mental retardasyon gibi ek rahatsızlıklar, çevrimiçi şiddete uğranılan sosyal medya platformları, çevrimiçi şiddet türü, çevrimiçi şiddete bağlı gelişen psikopatolojiler ve saldırganla ilgili yaş, cinsiyet, uyruk, medeni durum, eğitim, düzenli bir işte çalışma durumu gibi sosyodemografik özellikler retrospektif olarak incelendi. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 11/08/2021 tarih ve 550 sayılı karar ile onay alındı.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS 22 paket programı kullanıldı.

BULGULAR

Çalışmamızda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan 35 olgu olup 32'si (%91,4) kadın, 3'ü (%8,6) erkektir. Olguların tamamı (n=35) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır.

Olgular 11-26 yaş aralığında olup ortalama yaşları $15,94 \pm 2,98$ 'dir. Olguların büyük çoğunluğu (%82,8) 13-18 yaş aralığındadır. 5'i (%14,3) 18 yaş üzerinde, 17'si (%48,6) 15-18 yaş aralığında, 12'si (%34,3) 12-15 yaş aralığında, 1'i, (%2,9) 12 yaş altındadır. 22'si (%62,9) 15 yaş üzerinde, 13'ü (%37,1) 15 yaş altındadır. Birlikte yaşadığı kişilerle ilgili veriye ulaşılan olguların (n=32, %91,4) 19'u (%54,2) anne ve babasıyla, 10'u (%28,5) sadece annesiyle, 1'i akrabası (%2,9), 1'i eşi ve çocuklarıyla (%2,9) yaşarken kalan 1 olgu (%2,9) ailesinden ayrı yurtda yaşamaktadır. Olguların 21'i (%60) tam aile yapısındayken, 11 olgu (%31,4) parçalanmış aile yapısındadır. Çalışma durumuyla ilgili veriye ulaşılan olguların (n=34, %97,1) 31'i (%88,6) düzenli bir işte çalışmamakta, 3'ü (%8,5) çalışmaktadır. Olguların 26'sı (%74,3) şehirde, 9'u (%25,7) kırsal bölgede yaşamaktadır. 22'si (%62,9) liseye devam eden öğrenciyken 8'i (%22,9) ilköğretim okuluna devam eden öğrencidir. Kalanların 4'ü (%11,4) lise mezunuyken, 1'i (2,9) üniversite mezunudur. Olguların 2'sinde (%5,7) mental retardasyon tanısı mevcuttur. Aile gelir durumuyla ilgili veriye ulaşılan olguların (n=20, %57,1) 18'inde (%51,4) aile gelir durumu asgari ücret ve altı seviyedeyken, 2'sinde (%5,7) asgari ücretin üzerindedir.

2016 yılında 6 (%17,1), 2017 yılında 4 (%11,4), 2018 yılında 9 (%25,7), 2019 yılında 5 (%14,3), 2020 yılında 11 (%31,4) olgu polikliniğe başvurdu (Şekil 1). Olguların 19'u (%54,4) çıplak fotoğraf/video gönderme/paylaşmaya, 16'sı (%45,6) cinsel içerikli konuşmaya maruz kalmıştır.

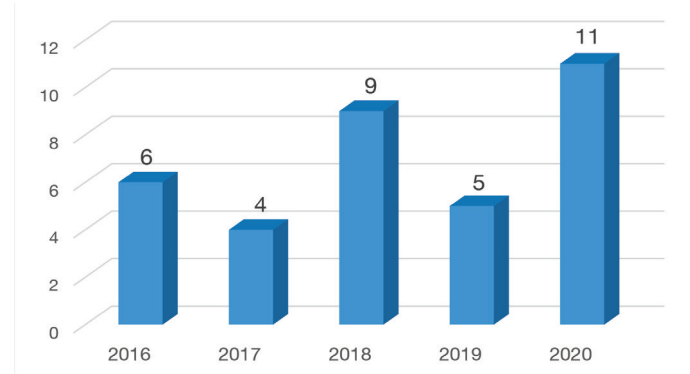
Yıllara göre çevrimiçi şiddetin gerçekleştiği sosyal medya platformlarıyla ilgili veriye ulaşılan olgular (n=29, %82,8) değerlendirildiğinde 2016 yılında Facebook aracılığıyla 2,

Whatsapp aracılığıyla 3, Snapchat aracılığıyla 1 olgunun, 2017 yılında Whatsapp aracılığıyla 3, Twitter aracılığıyla 1 olgunun, 2018 yılında Facebook aracılığıyla 1, Instagram aracılığıyla 2, Whatsapp aracılığıyla 3 olgunun, 2019 yılında Facebook aracılığıyla 2, Instagram aracılığıyla 2, Whatsapp aracılığıyla 2 olgunun, 2020 yılında Facebook aracılığıyla 1, Instagram aracılığıyla 1, Whatsapp aracılığıyla 3 olgunun şiddete maruz kaldığı görülmüştür. 2016-2020 yılları arasında en fazla çevrimiçi şiddete aracılık eden sosyal medya platformunun Whatsapp olduğu, 2018 yılından itibaren Instagram'ın da cinsel şiddet amacıyla kullanılmaya başlandığı görülmüştür.

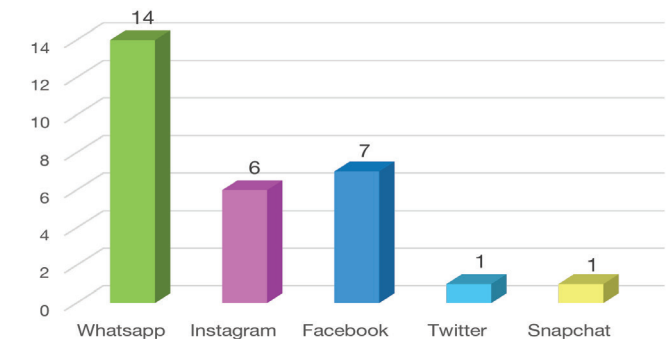
Sosyal medya aracılığıyla tehdide uğrayan 12 olgudan (%34,2) 10'unun (%83,3) çıplak fotoğraf ve/veya video paylaşma, 2'sinin (%16,7) cinsel içerikli konuşmaları paylaşma tehdidi olduğu görülmüştür.

Psikopatoloji gelişimi ile ilgili veriye ulaşılan olguların (n=29, %82,8) 20'sinde (%69) psikopatoloji geliştiği, psikopatoloji gelişenlerin 9'unda (%25,7) Posttravmatik Stres Bozukluğu, 5'inde (%14,3) Akut Stres Bozukluğu, 3'ünde (%8,6) Majör Depresyon, 2'sinde (%5,7) Posttravmatik Stres Bozukluğu ve Majör Depresyon, 1'inde (%2,9) Uyum Bozukluğu geliştiği görülmüştür. Olguların 4'ünde (%12,5) intihar düşüncesi/girişimi olduğu görülmüştür.

14'ü (%40) Whatsapp, 7'si Facebook (%20), 6'sı (%17,2) Instagram, 1'i (%2,9) Twitter, 1'i Snapchat (%2,9) üzerinden cinsel şiddete uğramış olup ismi belirtilmeyen bir ağ üzerinden çevrimiçi şiddete uğrayan 6 (%17,1) olgu mevcuttur (Şekil 2).

Şekil 1. Olguların yıllara göre başvuru sayıları (n).

Şekil 2. Çevrimiçi cinsel şiddet platformları (n)

Saldırganların tamamı (n=35) erkektir. Yaşları ile ilgili veriye ulaşılan saldırganların (n=26, %74,2) ortalama yaşı 23,8±11,07'dir. Sekizi (%22,8) 18 yaş altı, 18'i (%51,4) 18 yaş ve üzerindedir. Tamamı (n=35, %100) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. Eğitim durumuyla ilgili veriye ulaşılan saldırganların (n=8, %22,8) tamamı ilköğretim okulu mezunudur. Çalışma durumuyla ilgili veriye ulaşılan saldırganların (n=15, %42,8) 7'si (%46,5) düzenli bir işte çalışmaktayken, 8'i (%53,5) çalışmamaktadır. Medeni hali ile ilgili veriye ulaşılan saldırganların (n=13, %37,1) 11'i (%84,6) bekadır.

TARTIŞMA

Çalışmamızda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan olguların 32'si (%91,4) kadın, 3'ü (%8,6) erkekten oluşmakta olup olguların büyük çoğunluğunun kadın olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre telefon ve sosyal medya kullanım oranlarının daha yüksek olduğu, erkeklerin ise çevrimiçi oyun oynama oranının kadınlara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir (25,26). EU Kids Online (2020) çalışmasında; erkeklerin kadınlara göre daha fazla oranda çevrimiçi yabancılarla tanıştığı fakat kadınların gizlilik ayarları, kişisel şifreleme, kişisel bilgilerin paylaşılması ve çevrimiçi uygulamaların kullanımı gibi çevrimiçi yeteneklerinin erkeklere göre daha yetersiz olması nedeniyle çevrimiçi taciz, siber zorbalık, kişisel bilgilerin izinsiz paylaşılması, virüs ve istenmeyen e-postalar gibi çevrimiçi risklere daha fazla oranda maruz kaldığı belirtilmiştir (25).

Çalışmamız büyük oranda kadın olgulardan oluşmasına rağmen erkeklerin büyük bir çoğunluğunun cinsel saldırı olaylarında utanma, isminin cinsel saldırı olayıyla anılmasını istememe, meydana gelen saldırıyla tek başına mücadele etmeye çalışma gibi nedenlerle olayı çevresindeki kişilere aktarmadığını, meydana gelen olayların adli mercilere yansımadığını, bu nedenle erkeklerde mağduriyet oranının belirlenenden daha yüksek olabileceğini düşünmekteyiz.

Çevrimiçi şiddete uğrayan olgular yaşa göre değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun (%82,8) 13-18 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Pew Internet Project (2001) çalışmasına göre de interneti iletişim amacıyla en sık 12-24 yaş aralığındaki kişilerin kullandığı belirtilmiştir. Literatürdeki çalışmalar genellikle 18 yaş altı okul çağındaki çocuk ve adölesanlar (27-30) ve 18 yaş üzeri yetişkinler gibi (31-34) belirli yaş grupları üzerinde yapılan çalışmalar olması nedeniyle yüzdesel bir yaş aralığı belirlemek zordur. Çalışmamızdaki mağdur olguların da ağırlıklı yaş aralığı olan 13-18 yaş yaklaşık olarak adölesan çağı başladığı ve bittiği yıllara denk gelmektedir. Adölesan çağ fiziksel, emosyonel ve bilişsel gelişimin hızlı olduğu bir evredir. Bu dönem kişisel kimlik ve özbenlik gelişiminin olduğu, sosyal ilişkilere önem verildiği ve sonucunda sosyal medya kullanımının arttığı bir dönemdir (35).

Çalışmamızda olguların tamamı (n=35) TC uyrukludur. Malezya'da yapılan bir çalışmada mağdurların %62,4'ünün Malezya vatandaşı (28), Mısır'da yapılan diğer bir çalışmada da mağdurların %96,1'inin Mısır vatandaşı olduğu (33) bildirilmiştir. Çalışmamızda mağdurların literatürdeki çalışmalarla benzer olarak yüksek oranda bulunduğu ülkenin vatandaşı olduğu görülmüştür.

Çalışmamızdaki olguların çoğunluğu (%62,9) liseye devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalar ilköğretim, lise ve üniversite düzeyindeki öğrencilerle ayrı ayrı yapılan çalışmalar olması ve toplumun genelini içeren çalışmalar olmaması nedeniyle konuyla ilgili veriler yetersizdir. Çalışmamızda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdur olguların daha çok lise öğrencileri olmasının sosyal medya kullanımının, riskli internet kullanımının ve çevrimiçi risk alma davranışının bu yaş grubunda daha yüksek olmasıyla ilişkili olduğunu düşünmekteyiz.

Çalışmamızda olguların büyük çoğunluğunun (%88,5) düzenli bir işte çalışmadığı görülmüştür. Mağdurların çoğunlukla çocuk ve adölesan yaş grubunda olması, çoğunun akademik eğitimine devam etmesi nedeniyle çalışmamızda düzenli bir işte çalışan mağdur sayısının az olduğu düşünülmüştür. Yapılan bir çalışmada yarı zamanlı bir işte çalışan gençlerin daha fazla oranda çevrimiçi cinsel tacize uğradığı bildirilmiştir (36). Fakat düzenli bir işte çalışmayla çevrimiçi cinsel şiddet arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenebilmesi için daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç vardır.

Çalışmamızdaki mental retarde olguların tamamının (n=2) saldırgan tarafından çıplak fotoğraf ve/veya video gönderilerek ve/veya paylaşarak çevrimiçi şiddete maruz kaldığı görülmüştür. Mental retarde bireylerde eğitim, maliyet, sosyal destek ve bilgi eksikliği sosyal ağ platformlarının kullanımını kısıtlamaktadır (37). Çalışmalar, mental retarde kişilerin bilgisayar veya internete ve dolayısıyla sosyal medyaya erişiminin genel nüfusa göre daha az olduğunu göstermektedir (38). Mental retarde bireylerin gerek bilişsel, gerek sosyal becerilerinin yeterli düzeyde olmamasının hem fiziksel hem de çevrimiçi risklere karşı savunmasızlıklarını arttırmış olduğunu düşünmekteyiz.

Olguların 26'sı (%74,3) şehirde, 9'u (%25,7) kırsal bölgede yaşamaktadır. Yapılan çalışmalarda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdurların %61-63 oranında şehirde yaşadığı bildirilmiştir (27-33).

Olguların 20'si (%60) tam aile yapısındayken, 11 olgu (%31,4) parçalanmış aile yapısındadır. Yapılan çalışmalarda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdurların %50-90 oranında tam aile yapısı içerisinde olduğu bildirilmiştir (27,28,33,39,40). Çalışmamızdaki bu veriler literatürdeki benzer çalışmalarla uyumluluk göstermektedir. Parçalanmış aile yapısının çevrimiçi mağduriyetle ilişkili olduğu, ayrıca çocuğun internet

kullanımına aile tarafından müdahale edilmemesinin, yetişkin içerikli uygulama ve sitelere girmeleri yönünde engelleyici yöntemlere başvurulmamasının çevrimiçi riskleri artırdığı belirtilmiştir (28,39,41).

Olguların 18'inde (%51,4) aile gelir durumu asgari ücret ve altı seviyedeysen, 2'sinde (%5,7) asgari ücretin üzerindedir. Yapılan çalışmalarda çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan mağdurların %47-65 oranında düşük-orta gelir seviyesine, %30-35'inin yüksek gelir seviyesine sahip olduğu bildirilmiştir (27,33). Aynı zamanda aile gelir durumunun düşük olmasının cinsel saldırı açısından da risk faktörü olduğu belirtilmektedir (42).

Çevrimiçi cinsel şiddet platformları incelendiğinde; en çok Whatsapp olmak üzere, Facebook, Instagram, Twitter ve Snapchat üzerinden yapıldığı görülmüştür. Platformlar yıllara göre değerlendirildiğinde ise 2016 yılından 2020 yılına kadar her yıl çevrimiçi şiddete en fazla aracılık eden platformun Whatsapp olduğu, 2018 yılından itibaren Instagram'ın da cinsel şiddet amacıyla kullanılmaya başlandığı görülmüştür. Instagram'ın son yıllarda ülkemizde kullanımının artmasının çevrimiçi cinsel şiddet açısından da kullanımına zemin hazırladığını düşünmekteyiz. Çevrimiçi cinsel şiddette sosyal medyanın payının %79 olduğu, çevrimiçi cinsel şiddete en sık neden olan platformların Facebook, Youtube, Twitter, Instagram ve Snapchat olduğu bildirilmiştir (33,43).

Olguların 19'u (%54,4) çıplak fotoğraf/video gönderme/paylaşmaya, 16'sı (%45,6) cinsel içerikli konuşmaya maruz kalmıştır. Facebook'tan yapılan şiddetin 6'sının, Instagram'dan 4'ünün, Whatsaptan 3'ünün, Twitter'dan ve Snapchat'ten 1'er olgunun çıplak fotoğraf ve/veya video göndermeye maruz kaldığı görülmüştür. Whatsaptan 11 olgunun cinsel içerikli konuşma/tehdit şiddetine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Facebook, Instagram gibi görsel içerik ağırlıklı paylaşım imkanı sağlayan platformlarda fotoğraf, video gibi görsel şiddet öğelerinin cinsel şiddet amacıyla daha yüksek oranda kullanıldığını, Whatsapp gibi daha çok iletişim amacıyla kullanılan platformlarda ise yazılı şiddet öğelerinin daha yüksek oranda kullanıldığını düşünmekteyiz. Çevrimiçi cinsel şiddete uğrayan olgular üzerinde yapılan çalışmalarda; mağdurların %29-53'ünün cinsel içerikli konuşmalara, %37-51'inin cinsel içerikli fotoğraf, video gibi görsel medya materyallerine maruz kaldığı bildirilmiştir (27,34,43,44). Yapılan başka bir çalışmada çevrimiçi tacizin en sık karşılaşılan biçiminin cinsel içerikli metin mesajı, yorum ve e-posta içeriklerine maruziyet olduğu bildirilmiştir (34). Genç yetişkin kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada olguların Facebook üzerinden daha çok cinsel içerikli mesajlara maruz kaldığı, Instagram ve Snapchat üzerinden de daha çok cinsel içerikli fotoğraf gibi görsel içeriklere maruz kaldığı bildirilmiştir (43).

Cinsel içerikli metin mesajları, e-posta ve sosyal medya yorumları değerlendirildiğinde %4-21 aralığında cinsel ilişki teklifi olduğu (34,39,43), %9-49 aralığında cinsel içerikli

fotoğraf, video gönderme tehdidi olduğu (31,34) bildirilmiştir. Çalışmamızda cinsel içerikli konuşmaya maruz kalan mağdur olguların 12'sine cinsel ilişki teklif edildiği, 10'una fotoğraf ve/veya videosunun başkalarıyla paylaşılacağına yönelik tehdit yönlendirildiği tespit edilmiştir. Cinsel içerikli konuşma maruziyeti yaşayan olguların çoğunun 12-18 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Çıplak fotoğraf ve video materyalleri en sık kullanılan şantaj materyalleri olup mağdurdan, saldırgan tarafından kandırılarak veya zorla elde edilen bu materyaller, cinsel şiddeti daha ileri boyuta taşımak ve tekrarlayan şekilde cinsel şiddete başvurabilmek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Literatürde ve çalışmamızda çevrimiçi cinsel tehdit materyallerinin daha fazla oranda fotoğraf, video gibi görsel içerikler ile olduğu görülmekle birlikte, cinsel içerikli konuşma kayıtlarının saldırgan tarafından kaydedilerek cinsel şiddeti kolaylaştırıcı bir tehdit unsuru olarak kullanıldığı da görülmüştür. Saldırganlar sosyal medya platformları aracılığıyla mağdurlara metin mesajı göndererek ve/veya mağdurlardan cinsel içerikli görsel belgeler elde ederek yüz yüze buluşma ayarlamak, cinsel ilişkiye girmek veya mağduru yaşanan olayları üçüncü şahıslara anlatmasını engellemek amacıyla bu yöntemleri uyguladıklarını düşünmekteyiz.

Olguların psikopatolojileri incelendiğinde en sık Posttravmatik Stres Bozukluğu geliştiği görülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nde çevrimiçi şiddete uğrayan üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada; mağdur öğrencilerde şiddete bağlı Depresyon, Anksiyete Bozukluğu ve Posttravmatik Stres Bozukluğu gibi psikiyatrik patolojilerin geliştiği bildirilmiştir (45). Mağdurların kişisel bilgilerinin, fotoğraf ve video gibi görsel içerikli belgelerinin saldırgan tarafından ele geçirilmesi bir sonraki şiddet davranışı için bir koz olmakta, mağdurların kendilerine ait bu içeriklerin üçüncü şahıslarla paylaşılacağı yönünde tehdit edilmeleri korku ve anksiyeteye neden olmaktadır.

Saldırganların tamamı (n=35) erkektir. Yapılan çalışmalarda çevrimiçi cinsel şiddet saldırganlarının %87-100 oranında erkek olduğu bildirilmiştir (27,30,32,40). Çalışmamızdaki cinsiyet oranı literatür ile uyumluluk göstermektedir. Çalışmamızdaki saldırganların 14-62 yaş aralığında olduğu ve büyük çoğunluğunun 14-29 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Danimarka'da yapılan çalışmalarda çevrimiçi cinsel şiddet saldırganlarının %78-87'inin 15-30 yaş aralığında olduğu, İsveç'te yapılan bir çalışmada ise %72'sinin 17-34 yaş aralığında olduğu bildirilmiştir (30,44,46). Çalışmamızdaki saldırgan yaş aralığı literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

SONUÇ

Özellikle ilköğretim ve lise eğitim kurumlarında olmak üzere tüm eğitim kurumlarında rehberlik hizmetleri altında öğrencilere ve ailelerine "güvenli internet, sosyal medya

kullanımı ve riskleri” hakkında eğitim programları uygulanması gerekmektedir. Özellikle mental retarde ve çevrimiçi yeteneği kısıtlı olan çocuk ve adölesanların ebeveynleri tarafından internet filtre programları aracılığıyla çevrimiçi gözetim altında olması gerektiğini, ebeveynlerle olan çatışma ve yetersiz iletişim ortamının çocukları çevrimiçi risklere karşı savunmasız hale getirdiğini, karşılıklı güven ortamının sağlanması amacıyla ailelere “ebeveynlik eğitimi tedbiri” uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz.

ETİK

Etik Kurul Onayı: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 11/08/2021 tarih ve 550 sayılı karar ile onay alındı.

Danışman Değerlendirmesi: İç danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: B.B., H.K., N.G.B., H.D., Dizayn: B.B., H.K., N.G.B., H.D., Veri Toplama veya İşleme: B.B., H.K., N.G.B., H.D., Analiz veya Yorumlama: B.B., H.K., N.G.B., H.D., Literatür Arama: B.B., H.K., N.G.B., H.D., Yazan: B.B., H.K., N.G.B., H.D.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Borders B. A brief history of social media. 2nd ed. 2009. <https://www.scribd.com/document/76840944/A-Brief-History-of-Social-Media-Oleh-Brett-Borders-Upload-by-Abdul-Murad-Abd-Hamid>
- Hesmondhalgh D, editor. The cultural industries. 2nd ed. 2018.
- Bat ZB, Vural ZB, Mikail BA. Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi. 2010;5(20):3348-3382. <https://doi.org/10.19168/jyu.65130>
- Pewresearch. Social Media Fact Sheet. 2021. <https://www.pewresearch.org/internet/fact-sheet/social-media/>
- Brandtzæg PB, Heim J. Why people use social networking sites. In International conference on online communities and social computing. Springer. 2009;5621:143-152. https://doi.org/10.1007/978-3-642-02774-1_16
- Suler J. The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & Behavior*. 2004;7(3):321-326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Mitchell KJ, Finkelhor D, Wolak J. Victimization of youths on the Internet. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 2004;8(1-2):1-39. https://doi.org/10.1300/J146v08n01_01
- Çevrimiçi Genç Türkiye: Türkiye’deki Dijital Durumla ilgili Araştırma Çalışması. UNICEF. Türkiye;2011.
- Barron M, Kimmel M. Sexual violence in three pornographic media: Toward a sociological explanation. *Journal of Sex Research*. 2000;37(2):161-168. <https://doi.org/10.1080/00224490009552033>
- Henry N, Powell A. Technology-facilitated sexual violence: A literature review of empirical research. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2018;19(2):195-208. <https://doi.org/10.1177/1524838016650189>
- Hasebrink U, Livingstone S, Haddon L, Olafsson K, editors. Comparing children’s online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online. 2nd ed. London; 2009. https://www.researchgate.net/publication/313011120_Comparing_children’s_online_opportunities_and_risks_across_Europe_cross-national_comparisons_for_EU_Kids_Online_2nd_edition
- O’Keeffe GS, Clarke-Pearson K; Council on Communications and Media. The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*. 2011;127(4):800-804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>
- Benotsch EG, Martin AM, Snipes DJ, Bull SS. Significant and non-significant associations between technology use and sexual risk: a need for more empirical attention. *J Adolesc Health*. 2013;53(1):147-148. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.03.028>
- Levine D. Sexting: a terrifying health risk ... or the new normal for young adults? *J Adolesc Health*. 2013;52(3):257-258. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.01.003>
- Henry N, Powell A. Sexual violence in the digital age: The scope and limits of criminal law. *Social & legal studies*. 2016;25(4):397-418. <https://doi.org/10.1177/0964663915624273>
- Doğan BÖ, Ertürk YD, Aslan P. Facebook kullanıcı kız çocuklarına yönelik zorbalık odaklı siber tacizin Cinsel Tacize Dönüşümü: Gazete Haberleri Üzerinden Betimsel Bir Değerlendirme. *Etkileşim*. 2018;(2):36-55. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2018.2.27>
- Nguyen TT, Nguyen QV, Nguyen DT, Nguyen DT, Huynh-The T, Nahavandi S, et al. Deep learning for deepfakes creation and detection: A survey. *Computer Vision and Image Understanding*. 2022;223:103525. <https://doi.org/10.1016/j.cviu.2022.103525>
- Dodge A, Johnstone E. Using Fake Video Technology To Perpetuate Intimate Partner Abuse. *Without My Consent*. 2018;1-9.
- Gámez-Guadix M, Almendros C, Borrajo E, Calvete E. Prevalence and association of sexting and online sexual victimization among Spanish adults. *Sexuality Research and Social Policy*. 2015;12(2):145-154. <https://doi.org/10.1007/s13178-015-0186-9>
- Drouin M, Tobin E. Unwanted but consensual sexting among young adults: Relations with attachment and sexual motivations. *Computers in Human Behavior*. 2014;31:412-418. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.11.001>
- Mascheroni G, Vincent J, Jimenez E. “Girls are addicted to likes so they post semi-naked selfies”: Peer mediation, normativity and the construction of identity online. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2015;9(1):5. <https://doi.org/10.5817/CP2015-1-5>
- Drouin M, Ross J, Tobin E. Sexting: A new, digital vehicle for intimate partner aggression?. *Computers in human behavior*. 2015;50:197-204. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.04.001>
- Craven S, Brown S, Gilchrist E. Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of sexual aggression*. 2006;12(3):287-299. <https://doi.org/10.1080/13552600601069414>
- McAlinden AM. ‘Setting’Em Up’: Personal, familial and institutional grooming in the sexual abuse of children. *Social & Legal Studies*. 2006;15(3):339-362. <https://doi.org/10.1177/09646639060666613>
- Smahel D, Machackova H, Mascheroni G, Dedkova L, Staksrud E, Ólafsson K, et al. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj010fo>
- Pewresearch. Teens, Social Media & Technology Overview 2015. <https://www.pewresearch.org/internet/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/>
- Wolak J, Finkelhor D, Mitchell K. Internet-initiated sex crimes against minors: implications for prevention based on findings from a national study. *J Adolesc Health*. 2004;35(5):424.e11-454-e20. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2004.05.006>
- Marret MJ, Choo WY. Victimization After Meeting With Online Acquaintances: A Cross-Sectional Survey of Adolescents in Malaysia. *J Interpers Violence*. 2018;33(15):2352-2378. <https://doi.org/10.1177/0886260515625502>
- THORN. Responding to Online Threats: Minors’ Perspectives on Disclosing, Reporting, and Blocking. Findings from 2020 quantitative research among 9–17 year olds. https://info.thorn.org/hubfs/Research/Responding%20to%20Online%20Threats_2021-Full-Report.pdf

30. MacPherson S, Brown EC, Herold B, Narayan A. Media-Facilitated Sexual Assault in Children and Teens. *Clin Pediatr (Phila)*. 2018;57(11):1349-1353. <https://doi.org/10.1177/0009922818775744>
31. Snaychuk LA, O'Neill ML. Technology-facilitated sexual violence: Prevalence, risk, and resiliency in undergraduate students. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. 2020;29(8):984-999. <https://doi.org/10.1080/10926771.2019.1710636>
32. Rowse J, Bolt C, Gaya S. Swipe right: the emergence of dating-app facilitated sexual assault. A descriptive retrospective audit of forensic examination caseload in an Australian metropolitan service. *Forensic Sci Med Pathol*. 2020;16(1):71-77. <https://doi.org/10.1007/s12024-019-00201-7>
33. Zaghloul NM, Farghaly RM, ELKhatib H, Issa SY, El-Zoghby SM. Technology facilitated sexual violence: a comparative study between working and non-working females in Egypt before and during the COVID-19 pandemic. *Egyptian journal of forensic sciences*. 2022;12(1):1-11. <https://doi.org/10.1186/s41935-022-00278-2>
34. Powell A, Henry N. Technology-facilitated sexual violence victimization: Results from an online survey of Australian adults. *Journal of interpersonal violence*. 2019;34(17):3637-3665. <https://doi.org/10.1177/0886260516672055>
35. Erikson EH. Identity and the life cycle: Selected papers. International Universities Press. 1968. <https://www.worldcat.org/title/identity-and-the-life-cycle-selected-papers/oclc/248476>
36. Sengupta A, Chaudhuri A. Are social networking sites a source of online harassment for teens? Evidence from survey data. *Children and Youth Services Review*. 2011;33(2):284-290. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.09.011>
37. Coyle CL, Vaughn H. Social networking: Communication revolution or evolution?. *Bell Labs Technical Journal*. 2008;13(2):13-17. <https://doi.org/10.1002/bltj.20298>
38. The National Archives. https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20160105160709/http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171778_310435.pdf
39. Helweg-Larsen K, Schütt N, Larsen HB. Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: Results from a 2008 nationwide Danish youth survey. *Acta Paediatrica*. 2012;101(5):533-539. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2011.02587.x>
40. Rowse J, Mullane S, Basset R, Tully J. Technology-facilitated sexual assault in children and adolescents; is there a cause for concern? Fourteen years of experience at a metropolitan forensic paediatric medical service. *J Paediatr Child Health*. 2022;58(3):409-414. <https://doi.org/10.1111/jpc.15724>
41. Sourander A, Klomek AB, Ikonen M, Lindroos J, Luntamo T, Koskelainen M, et al. Psychosocial risk factors associated with cyberbullying among adolescents: A population-based study. *Arch Gen Psychiatry*. 2010;67(7):720-728. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2010.79>
42. Butler AC. Child sexual assault: Risk factors for girls. *Child Abuse Negl*. 2013;37(9):643-652. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.06.009>
43. Salerno-Ferraro AC, Erentzen C, Schuller RA. Young women's experiences with technology-facilitated sexual violence from male strangers. *J Interpers Violence*. 2022;37(19-20):NP17860-NP17885. <https://doi.org/10.1177/08862605211030018>
44. Shannon D. Online sexual grooming in Sweden—Online and offline sex offences against children as described in Swedish police data. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 2008;9(2):160-180. <https://doi.org/10.1080/14043850802450120>
45. Cripps J. Forms of technology-facilitated sexual violence and university women's psychological functioning [master's thesis]. Canada: University of Toronto; 2016. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/74589/3/Cripps_Jenna_201611_MA_thesis.pdf
46. Helweg Larsen K, Larsen HB. The prevalence of unwanted and unlawful sexual experiences reported by Danish adolescents: Results from a national youth survey in 2002. *Acta Paediatrica*. 2006;95(10):1270-1276. <https://doi.org/10.1080/08035250600589033>